

novembar 2023

**Mesečni izveštaj o
informacijskog
poremećaja
Oktobar 2023**

**Action for
Democratic Society
hibrid.info**

Mesečni izveštaj o informacijskog poremećaja Octobar 2023

Izdavač: ADS/hibrid.info

Priština, novembar 2023

© Sva prava su rezervisana od strane ADS/hibrit.info. Prava intelektualne svojine su zaštićena Zakonom br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu i Zakonom br. 05/L-047 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu.

Nijedan deo ovog izdanja se ne može reprodukovati, čuvati u elektronskim sistemima ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom, bilo mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na neki drugi način bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

Ovaj izveštaj je objavio Action for Democratic Society (ADS) u sklopu projekta “Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije”, a koji je podržan od strane National Endowment for Democracy (NED).

Sadržaj dokumenta je odgovornost ADS-a i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stav NED-a.

Projekat finansiraju:

Projekat realizuju:

Sadržaja

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

Vrste oblasti

Vrste objava

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Provera i procena iskaza

01. 02. 03. 04. 05. 07. 08.

Uvod

Ovaj sažeti i opisni izveštaj, prvi te vrste na Kosovu do sada, odražava stanje informisanja (dezinformisanja) tokom septembra 2023. godine na osnovu podataka koje je obezbedila platforma za proveru činjenica – hibrid.info. Format ovog izveštaja je monitoring i predstavlja stanje za jednomesečni period, a ovo je šesnaesti mesečni izveštaj koji je do sada objavljen.

Ovaj izveštaj je osmišljen od strane platforme za proveru činjenica hibrid.info, deo kosovske nevladine organizacije „Action for Democratic Society” (ADS) i podržan je od strane američke fondacije „National Endowment for Democracy” (NED) u okviru projekta „Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije“.

Ovaj monitoring izveštaj daje pregled oblika medijskog informisanja o događajima na Kosovu i oko njega. U nastavku ovog izveštaja predstavljene su neke figure (grafikoni) iz baze podataka hibrid.info, podeljene kroz nekoliko kategorija procene koje su deo metodologije za proveru činjenica ove platforme.

Izveštaj tretira 8 uporednih kategorija podataka, sa ciljem da pruži objektivnije pojašnjenje stanja informisanja i da objasni tendencije lošeg informisanja za ovaj period praćenja.

Kategorije praćenja su:

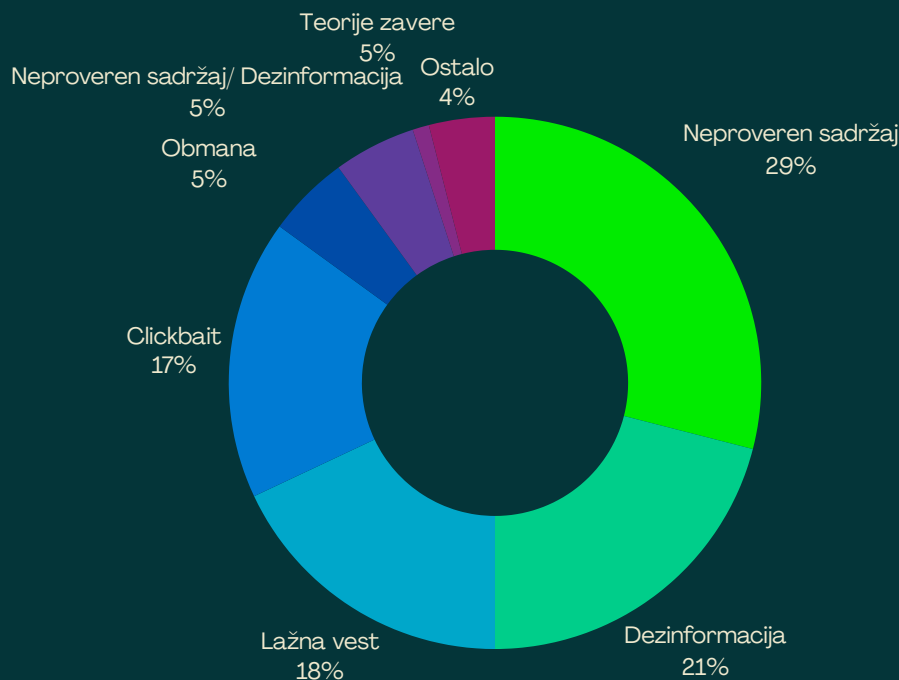
- Procene članaka lošeg informisanja
- Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja
- Oblasti u kojima se stvaraju i prenose članci lošeg informisanja
- Institucije i ličnosti pomenute u člancima lošeg informisanja
- Vrste medija koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Kategorizacija medija na albanskom i srpskom jeziku koji su stvarali i prenosili sadržaje lošeg informisanja
- Vrste objavljivača na društvenim medijima koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Provera i procena iskaza

Sadržaj kojim su se bavili istraživači hibrid.info i koji je poslužio za izradu ovog izveštaja je uglavnom onaj koji je objavljen na albanskom i srpskom jeziku.

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema kategoriji za procenu

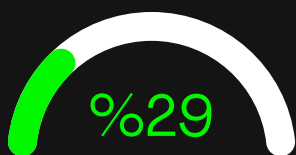
Podaci iz oktobra 2023. godine o stanju lošeg informisanja na Kosovu pokazuju promene u vezi sa trendovima sadržaja lošeg informisanja koje objavljuju različiti mediji i izdavači.

Dok je poslednjih meseci većina članaka lošeg informisanja uglavnom bili "clickbait" i dezinformacije u nekim slučajevima, ovog meseca neprovereni sadržaj je na prvom mestu sa 29%, dominirajući u svim ostalim kategorijama. Nakon neproverenog sadržaja slede dezinformacije sa 21%, lažne vesti sa 18%, a na četvrtom mestu „clickbait“ sa 17%. Iako je kategorija "clickbait" poslednjih meseci rangirana kao prva, tokom oktobra ona je pretrpela značajan pad.

U međuvremenu, još jedan važan nalaz je loše informisanje koje je ocenjeno kao neproveren sadržaj, koje je tokom prošlog meseca (septembra) zabeležio rast od 25% rangirajući se na drugom mestu, dok je ovog meseca (oktobar) zauzeo prvo mesto sa porastom od 29%, što je rezultiralo najveći porast u odnosu na mesece jul-avgust 2023. godine, koji se tokom tih meseci javlja u gotovo zanemarljivom procentu (6% u julu 2023. godine i 3% u avgustu 2023. godine).

Među glavnim razlozima ovih promena u kategorijama lošeg informisanja je porast broja sadržaja lošeg informisanja u oblasti bezbednosti, kako u septembru tako i u ovom mesecu, koji su povećali procenat neproverenih sadržaja. Kao rezultat toga, neprovereni sadržaj je dominirao kao uzrok procenta dezinformacija iz oblasti bezbednosti u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa koji je dobio ocene kao neproveren sadržaj.

Kao rezultat toga, ovo je uticalo na manji procenat članaka "clickbait" zbog znatno manjeg broja objava lošeg informisanja u društvenom domenu i crnoj hronici tokom oktobra 2023. godine koje obično dobijaju ocene "clickbait" sadržaja.

29% članaka lošeg informisanja koji su dobili ocenu „neproveren sadržaj“.

Analiza vrsta ocenjivanja

1.1

01. Neproveren sadržaj

Loše informacije koje su ocenjene u ovoj kategoriji objavljene su uglavnom na stranicama i nalogima na albanskom jeziku koji funkcionišu na društvenim mrežama, konkretno na Facebook-u. Velika većina loših informacija ocenjenih kao neproveren sadržaj stvorene su i objavljene u oblasti bezbednosti u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa. U sklopu toga, na društvenim mrežama izdavači su objavili slike i video materijale sa tvrdnjom da predstavljaju stanje sukoba između Izraela i Hamasa, a koji su ocenjeni kao neprovereni sadržaj zbog činjenice da nisu predstavljali prizore iz sukoba.

03. Lažna vest

Sve lažne vesti su objavljene na stranicama i nalogima na albanskom jeziku na društvenim mrežama. Gotovo sve lažne vesti su objavljene iz oblasti bezbednosti i politike. Dok su lažne vesti iz oblasti bezbednosti imale veze sa prizorima i video lažnim materijalom o sukobu između Izraela i Hamasa, kao i lažnim tvrdnjama o naoružavanju KBS-a raznim oružjem. Lažne vesti iz oblasti politike bile su vezane za lažne izjave belgijskog premijera o Kurtiju, da je navodno izuzetan i da zaslužuje da bude lider Evrope, da je Dua Lipa reagovala na Ritu Oru posle prizora sa srpskim teniserom Novakom Đokovićem, da je navodno Edi Rama izjavio da mu je Vučić veći prijatelj od Kurtija.

05. Neproveren sadržaj /Dezinformacija

Sve loše informacije koje su ocenjene kao neproveren sadržaj/dezinformacije izdavači su objavili na društvenim mrežama na albanskom jeziku. One su objavljene u oblasti bezbednosti i sadržale su prizore stvorene veštačkom inteligencijom (VI) i video materijalom o sukobu između Izraela i Hamasa.

02. Dezinformacija

Značajan broj dezinformacija objavili su izdavači koji stvaraju i prenose sadržaj na albanskom jeziku na društvenim mrežama. Većina njih je objavljeno iz oblasti bezbednosti, dok su ostali iz politike, društva i sporta. Dezinformacije iz oblasti bezbednosti i politike na albanskom jeziku objavljene na društvenim mrežama uključivale su lažne prizore i video materijale iz sukoba između Izraela i Hamasa, dok su na srpskom jeziku u medijima objavljene dezinformacije sa lažnom tvrdnjom da je Hamas kupio oružje od OVK-a.

04. Clickbait

Gotovo sve sadržaje ocenjene kao „clickbait“ objavili su pravi mediji (informativni portali) na albanskom jeziku. Jedan značajan deo "clickbait" sadržaja stvara se i prenosi u oblasti crne i društvene hronike. Dok su se „clickbait“ članci iz crne hronike odnosili na tragične slučajeve (smrt, ubistvo) za koje u naslovu nije bila poznata lokacija događaja, dok oni iz društvene oblasti su se odnosili na prehrambene proizvode i mogućnosti zapošljavanja u Švajcarskoj.

06. Obmana

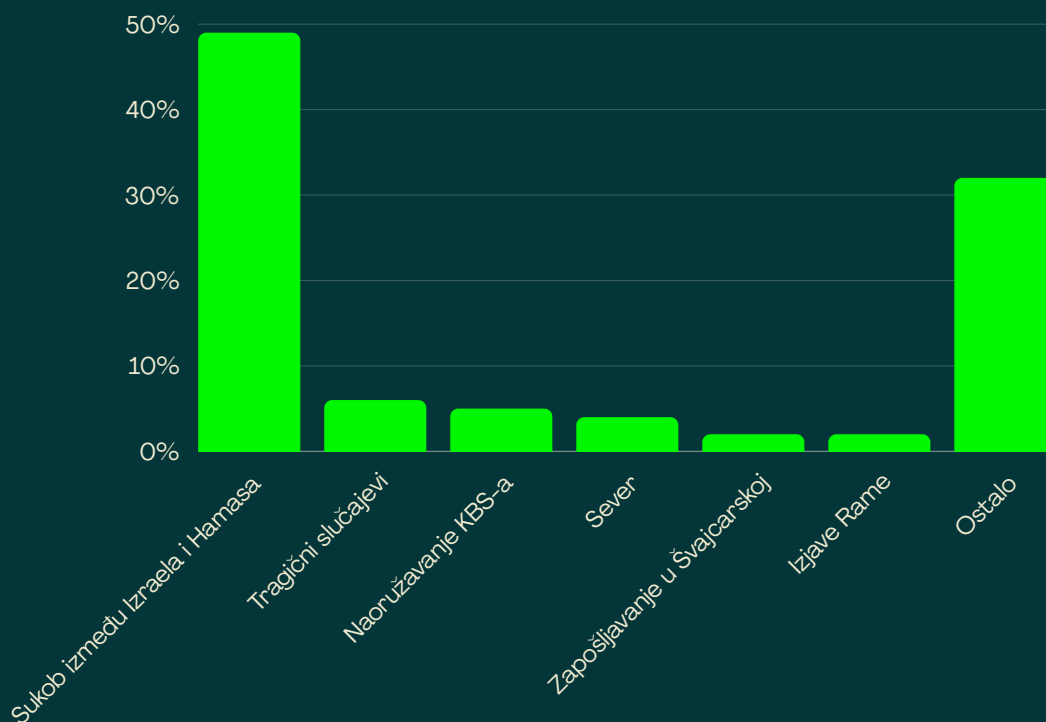
Lažni sadržaji su objavljeni na stranicama i nalogima društvenih medija na albanskom jeziku. Svi ovi obmanjujući sadržaji su iz društvenih i političkih oblasti. Obmanjujući sadržaji na društvenim mrežama povezuju se sa lažnim tvrdnjama u vezi sa davanjem kredita i lažnim video snimkom Elona Muske koji govori na albanskom jeziku. Dok su oni sa političkog polja povezani sa lažnim video snimkom Aljbina Kurtija koji govori arapski jezik i montažom prizora Adema Jašarija na jednoj slici na dan otvaranja Berlinskog samita u Tirani.

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

2

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema temama

Na osnovu praćenja sadržaja lošeg informisanja za mesec oktobar, razni izdavači su objavili sadržaje lošeg informisanja o sukobu između Izraela i Hamasa za 49%. Kao rezultat sukoba između Izraela i Hamasa koji je počeo 7. oktobra na društvenim mrežama je objavljeno mnogo neproverenih sadržaja koji tvrde da predstavljaju informacije o sukobu. Porast objava lošeg informisanja u vezi sa ovom temom je rezultat dinamike razvoja događaja u vezi sa ovim događajem i uticaja koji je imao na neke naloge ili stranice na društvenim mrežama, koje su takođe objavljivale različite materijale.

Čak i tokom oktobra, sadržaji iz crne hronike, koji se ocenjuju kao „clickbait” sadržaji i bave se tragičnim temama, kao što su ubistvo, smrt, nesreće sa fatalitetom, zauzimaju drugo mesto sa 6%. Uprkos činjenici da je na drugom mestu, ova tema je pretrpela pad u procentima u odnosu na prethodni mesec (septembar 16%) i ostaje jedna od glavnih tema tokom poslednjih meseci (jul, avgust i septembar 2023. godine), sa ciljem podsticanja klikova na članke crne hronike pod nagoveštajem da se događaj možda dogodio na albanskom govornom području (Kosovo, Albanija ili negde drugde).

Tokom oktobra meseca objavljeni su sadržaji lošeg informisanja o naoružavanju KBS-a kao rezultat raznih spekulacija o kupovini naoružanja od strane države Kosovo, iako je zvanično objavljeno da su se dronovi „Bajraktar” kupljeni od Turske. Ova tema je dominirala tokom juna meseca kada je najavljena kupovina dronova, dok spekulacije o kupovini drugog naoružanja povremeno kruže uglavnom društvenim mrežama.

Za razliku od prethodnog meseca (septembra) kada je zbog terorističkog napada u Banjskoj preovladavao sadržaj lošeg informisanja o Severu, tokom ovog meseca (oktobra) dešavanja na Severu su bila mirna, pa je ova tema na četvrtom mestu sa 4%.

U toku ovog meseca objavljeni su sadržaji lošeg informisanja vezani za lažne tvrdnje o zapošljavanju u Švajcarskoj, kao i neizgovorenim izjavama Edija Rame vezane za Aljbina Kurtija i Ramuša Haradinaja.

68% glavnih tema su sukob između Izraela i Hamasa, tragični slučajevi u različitim okolnostima, naoružavanje KSB-a, Sever, zapošljavanje u Švajcarskoj i izjave Edija Rame.

Analiza ocene činjenica prema temama

2.1 U nastavku su analizirane četiri glavne teme kojima se bave mediji i različiti izdavači u sažetom obliku prema merenjima platforme hibrid.info kroz metodologiju provere činjenica.

01. Sukob između Izraela i Hamasa

Gotovo sav sadržaj lošeg informisanja u vezi sa ovom temom objavljen je na stranicama i nalogima na društvenim mrežama na albanskom jeziku. Većina ovih sadržaja objavljena je iz oblasti bezbednosti, a manji deo iz oblasti politike. Sadržaji lošeg informisanja u vezi sa ovim se ocenjuje kao neproveren sadržaj i dezinformacije. Sa naloga i stranica na društvenim mrežama na albanskom jeziku, sa tvrdnjom da se prikazuje konfliktna situacija, objavljeni su stari snimci i video materijali uglavnom iz rata u Siriji, zemljotresa u Albaniji, starih protesta, kao i prethodnih sukoba između Izraela i Palestine. U sklopu toga, prizori koje generiše veštačka inteligencija su objavljeni sa ovih stranica i naloga i može se reći da se veštačka inteligencija po prvi put koristi za generisanje prizora u vezi sa međunarodnim sukobom. U međuvremenu, u medijima na srpskom jeziku objavljene su dezinformacije da je Hamas kupovao oružje od OVK-a.

03. Naoružavanje KBS-a

Sav sadržaj lošeg informisanja o snabdevanju KBS-a oružjem objavljen je na raznim stranicama i nalogima na društvenim mrežama na albanskom jeziku. Ovi sadržaji su iz oblasti bezbednosti sa tvrdnjama da su KBS snabdeveni tenkovima, helikopterima i avionima su tvrdnje koje su ocenjene kao „lažne vesti“.

02. Tragični slučajevi

Pravi mediji (informativni portal) na albanskom jeziku objavili su sadržaje lošeg informisanja koji se odnose na razne tragične slučajeve u vezi sa ubistvima, smrću, nesrećama sa fatalitetom, terorizmom. Svi ovi sadržaji objavljeni su u oblasti crne hronike i ocenjeni su kao "clickbait" sadržaji.

04. Sever

Na ovu temu na društvenim mrežama nastavljeno je objavljivanje sadržaja lošeg informisanja na albanskom jeziku vezano za napad u Banjskoj. Svi ovi sadržaji lošeg informisanja koje objavljuju stranice i nalozi na društvenim mrežama su u oblasti bezbednosti i ocenjeni su kao neprovereni sadržaj i dezinformacije.

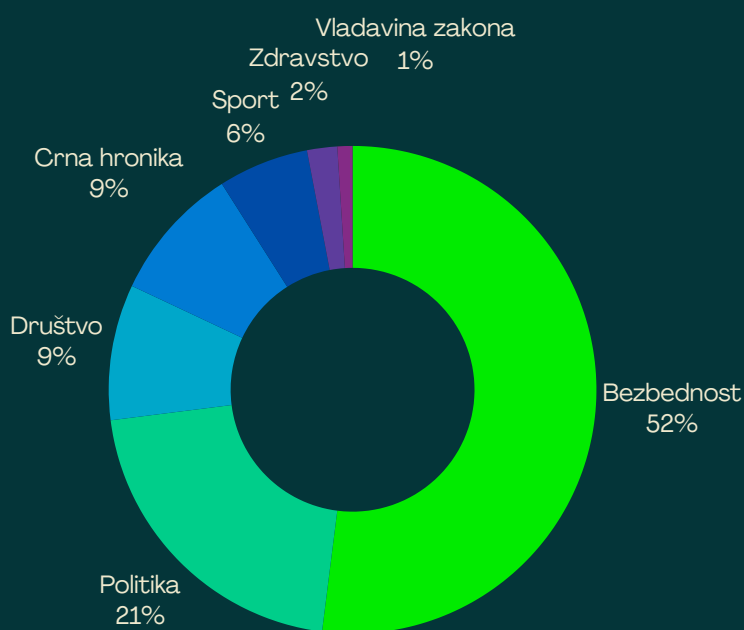
3

Vrste oblasti

Na osnovu merenja za mesec oktobar razni izdavači (pravi mediji, sumnjivi portali i izdavači društvenih mreža) stvorili su i prenosili najviše dezinformacija iz oblasti bezbednosti. Dok je u septembru oblast bezbednosti preovladavala kao rezultat dezinformacija o terorističkom napadu u Banjskoj, u ovom mesecu (oktobru) nastavlja da bude na prvom mestu zbog objavljivanja dezinformacija o sukobu između Izraela i Hamasa. Pored toga, u oblasti bezbednosti, tokom oktobra nastavljeno je sa objavljivanjem loših informacija o terorističkom napadu u Banjskoj, kao i dezinformacijama o snabdevanju KBS-a oružjem.

GLAVNE OBLASTI

Ovde su navedene glavne oblasti

Iako je u septembru 2023. godine oblast bezbednosti bila na prvom mestu sa 33%, prvi put od decembra 2022. godine, nastavila je da dominira u oktobru 2023. godine, ali sa značajnim porastom od 19% (52% u oktobru). Sukob između Izraela i Hamasa, koji je počeo 7. oktobra, uticao je da dezinformacije u oblasti bezbednosti, a posebno o ovoj temi, budu u fokusu raznih izdavača koje prati „hibrid.info”, čineći nešto više od polovine dezinformacija u ovoj oblasti. Iz oblasti bezbednosti sledi oblast politike, koja je, uz blagi rast u odnosu na septembar mesec, na drugom mestu (21%). Uprkos ovim podacima praćenja, ako se ove dve oblasti obračunavaju zajedno, onda je 73% svih članaka lošeg informisanja objavljenih u julu 2023. godine dominiralo političkim i bezbednosnim temama, što svedoči o njihovoj ogromnoj dominaciji.

Što se tiče članaka lošeg informisanja iz društvene oblasti, oni se procentualno nisu promenili u odnosu na prethodni mesec (septembar), ali ne i po redosledu. Dok je socijalna oblast u septembru na šestom mestu sa 9%, u oktobru sa istim procentom

zauzima treće mesto. Druga karakteristika ovog meseca je primetan pad od 18% objava lošeg informisanja u crnoj hronici (sa 27% kao druge u septembru 2023. godine na 9% kao četvrte u mesecu oktobru 2023. godine).

Gotovo sve sadržaje lošeg informisanja iz oblasti bezbednosti objavljuju stranice i nalozi na društvenim mrežama (50%), dok se 2% njih objavljuje u pravim medijima. U oblasti bezbednosti, 24% loših informacija je ocenjeno kao neproveren sadržaj, 12% dezinformacija, 10% lažne vesti, 5% neprovereni sadržaj/dezinformacija i 1% „clickbait”. O sukobu između Izraela i Hamasa objavljuje se gotovo sav neproveren sadržaj i dezinformacije, kao i značajna količina lažnih vesti. Ogromnu većinu njih objavili su izdavači na albanskom jeziku, dok su pravi mediji na srpskom jeziku objavili dezinformacije da je Hamas kupovao oružje od OVK-a.

Što se tiče objava lošeg informisanja iz oblasti politike, 15% je objavljeno na naložima i stranicama društvenih mreža, dok je njih 6% objavljeno u medijima i to u kategorijama lošeg informisanja: lažne vesti (7%), dezinformacije (5%), clickbait (4%), obmana (2%), teorije zavere (1%) i neprovereni sadržaj (1%). Lažne vesti objavili su izdavači društvenih mreža o sukobu između Izraela i Hamasa, o neizgovorenim izjavama Edija Rame u vezi sa Aljbinom Kurtijem i Ramušem Haradinajem. U međuvremenu, na društvenim mrežama na albanskom jeziku objavljene su dezinformacije o sukobu između Izraela i Hamasa. Obmanjujući sadržaj objavljen na društvenim mrežama sa lažnim video snimkom premijera Kurtija koji govori na arapskom jeziku i uređenim prizorom Adema Jašarija na slici na dan otvaranja Berlinskog samita u Tirani.

Sadržaji lošeg informisanja iz društvene oblasti uglavnom su ocenjeni kao „clickbait“ (4%), obmana (2%), dezinformacije/clickbait (1%), dezinformacije (1%). Clickbait sadržaj je objavljen u pravim medijima i društvenim medijima o cenama hrane i potražnji za poslom u Švajcarskoj. Članci lošeg informisanja iz oblasti crne hronike ocenjeni su kao „clickbait“ sadržaji (7%) objavljeni u pravim medijima i neprovereni sadržaji (1%) koje objavljuju izdavači na društvenim mrežama za tragične slučajeve, zemljotres e i poplave.

94% sadržaja lošeg informisanja su za bezbednost, politiku, društvo, crnu hroniku i sport.

4

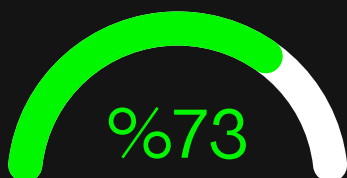
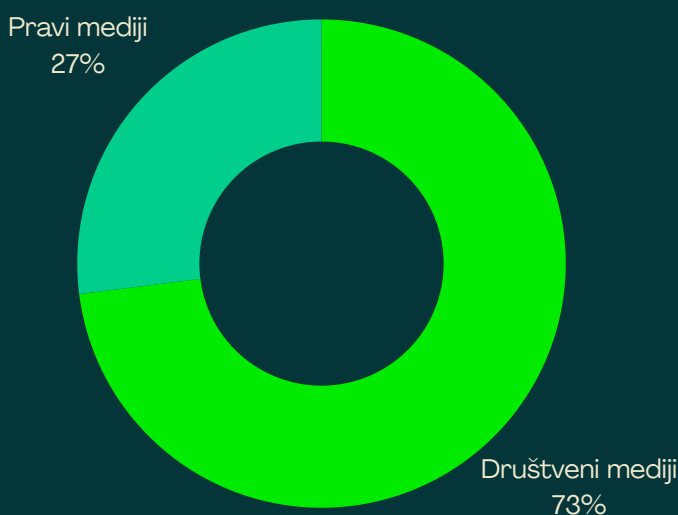
Vrste objava

Za razliku od prethodna dva meseca (avgust–septembar) kada su pravi mediji objavili najveći broj članaka lošeg informisanja, u oktobru su to bile stranice i profili na društvenim mrežama, odakle se prenosilo najviše dezinformacija. Pored toga što su na društvenim mrežama preovladale dezinformacije, čak je i značajan porast u odnosu na prethodni mesec (sa 39% u septembru 2023. godinu na 73% u oktobru 2023. godine). Ovo je rezultat činjenice da većinu neproverenog sadržaja, dezinformacija i lažnih vesti objavljuju izdavači na društvenim medijima.

Podaci iz praćenja pokazuju da je 73% sadržaja lošeg informisanja preneto putem stranica i naloga društvenih medija, a zatim 27% iz pravih medija. Poređenje sa prethodnim mesecom otkriva da je sadržaj lošeg informisanja objavljen na društvenim mrežama povećan za 34%, dok je dezinformacija u medijima smanjena za 32% (sa 59% u septembru 2023. godine na 27% u septembru 2023. godine).

Tokom praćenja obavljenog u oktobru, na osnovu uzorka pretrage hibrid.info, nije se naišlo na loše informisanje objavljeno od strane sumnjivih portala.

RAZLIKA U PROCENTU IZMEĐU
IZDAVAČA SA SADRŽAJOM
LOŠEG INFORMISANJA

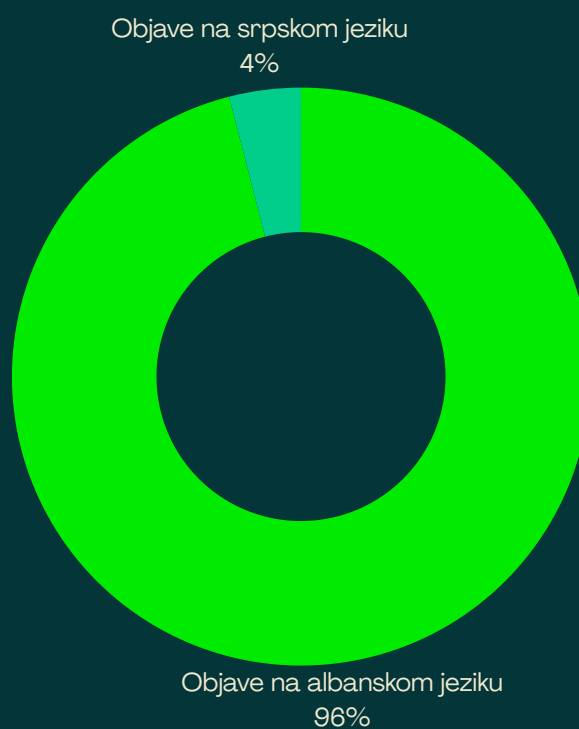
73% članaka sa sadržajem lošeg informisanja su objavili društveni mediji.

5

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ovo merenje pokazuje na kom jeziku su objavljeni praćeni članci lošeg informisanja u jednomesečnom periodu, kategorišući medije na albanskom, srpskom i drugim jezicima u odnosu na njihovo izveštavanje o dešavanjima na Kosovu.

PROCENAT MEDIJSKIH OBJAVA
NA ALBANSKOM I SRPSKOM
JEZIKU

Čak i tokom ovog meseca, razni izdavači na albanskom jeziku objavili su sadržaje lošeg informisanja od 96%. Ovo je razumljivo imajući u vidu da se uzorak praćenja sa platforme „hibrid.info“ više fokusira na sadržaje koje na albanskom jeziku objavljuju pravi mediji, izdavači na društvenim mrežama i sumnjivi portali, dok se na srpskom jeziku samo prate izveštaji lošeg informisanja pravih srpskih medija koji se odnose na dešavanja na Kosovu i oko njega.

Na osnovu podataka praćenja, 73% sadržaja na albanskom jeziku objavljeno je na stranicama i nalogima na društvenim mrežama, dok je 23% u pravim medijima. Dok su sve dezinformacije na srpskom jeziku objavljene su u pravim medijima (4%).

Analiza članka ove kategorije

5.1

U ovom delu izveštaja analiziraju se objave lošeg informisanja objavljene u medijima na albanskom, srpskom i drugim jezicima. Sledi opis njihovog odnosa između kategorizacija, oblasti i tema o kojima se govori.

01. Objave na albanskom jeziku

Čak i tokom ovog meseca, razni izdavači na albanskom jeziku objavili su sadržaje lošeg informisanja od 96%. Ovo je razumljivo imajući u vidu da se uzorak praćenja sa platforme „hibrid.info“ više fokusira na sadržaje koje na albanskom jeziku objavljuju pravi mediji, izdavači na društvenim mrežama i sumnjivi portali, dok se na srpskom jeziku samo prate izveštaji lošeg informisanja pravih srpskih medija koji se odnose na dešavanja na Kosovu i oko njega.

Na osnovu podataka praćenja, 73% sadržaja na albanskom jeziku objavljeno je na stranicama i naložima na društvenim mrežama, dok je 23% u pravim medijima. Dok su sve dezinformacije na srpskom jeziku objavljene su u pravim medijima (4%).

02. Objave na srpskom jeziku

Sve sadržaje lošeg informisanja na srpskom jeziku objavljuju pravi mediji iz oblasti bezbednosti, politike i sporta. Ove objave lošeg informisanja na srpskom jeziku su ocenjene kao teorije zavere, dezinformacije i dezinformacije/neprovereni sadržaj. Mediji na srpskom jeziku objavili su teoriju zavere sa tvrdnjom da će albanski špijuni na izborima u Srbiji kupovati glasove protiv predsednika Aleksandra Vučića, dezinformacije da je Hamas kupovao oružje od OVK-a, dezinformacije/neprovereni sadržaj o izmanipulisanoj izjavi fudbalera Aljtina Zećirija.

6

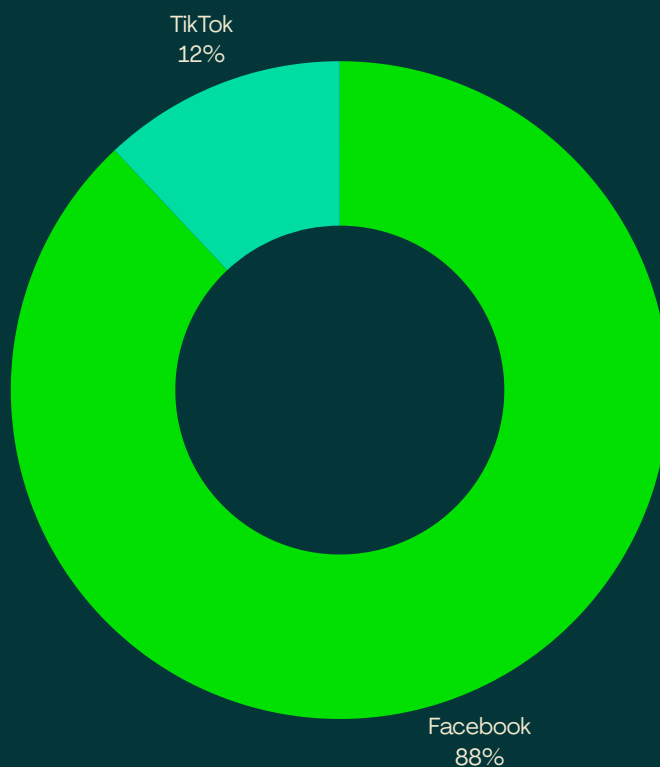
Vrste društvenih medija

U ovom delu analiziraju se samo članci lošeg informisanja koji su objavljeni i preneti na društvenim mrežama i u ovom slučaju nisu uključene objave u drugim medijima (pravi mediji i sumnjivi portali).

Na osnovu praćenja obavljenog tokom meseca oktobra 2023. godine proizilazi da je sadržaj lošeg informisanja objavljen na Facebook-u sa 88%. Kao i prethodnih meseci, i ovog meseca su loše informacije na Facebook-u preovladale u odnosu na TikTok, koji je na drugom mestu sa 12%, pretrpevši pad u odnosu na prethodne mesece.

Na ovaj način je 88 % sadržaja lošeg informisanja objavljeno i preneto na Facebook-u, a sledi TikTok sa 12 %.

PROCENAT OBJAVA NA
DRUŠTVENIM MEDIJIMA

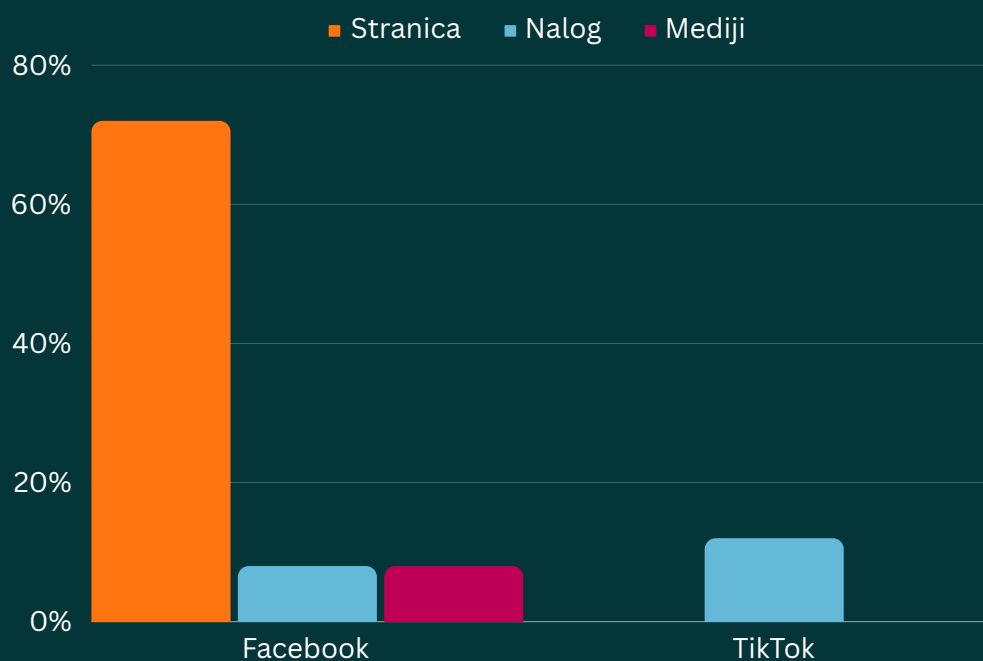
6.1

Vrste objava na društvenim medijima

Ovo merenje analizira, putem praćenja podataka, interakciju društvenih medija u vezi sa objavljivanjem i prenošenjem članaka lošeg informisanja različitih izdavača na društvenim medijima. Ovo se radi preko ovih glavnih kategorija izdavača: naloga, stranica, profila, medija i kanala kojima upravljaju korisnici društvenih medija.

U oktobru mesecu razne stranice na albanskom jeziku na Facebook-u su uglavnom objavljivale razne sadržaje lošeg informisanja, dok su ostatak objavili nalozi sa 8% i mediji sa 8%. Čak i tokom oktobra 2023. godine, Facebook stranice su dominirale u smislu prenošenja članaka lošeg informisanja, a zatim TikTok nalozi (12%).

PROCENAT VRSTE OBJAVA NA DRUŠTVENIM MEDIJIMA

6.2 Analiza vrsta objava na društvenim medijima

U nastavku se analiziraju ove kategorije društvenih medija u odnosu na objavljivanje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja.

01. Facebook

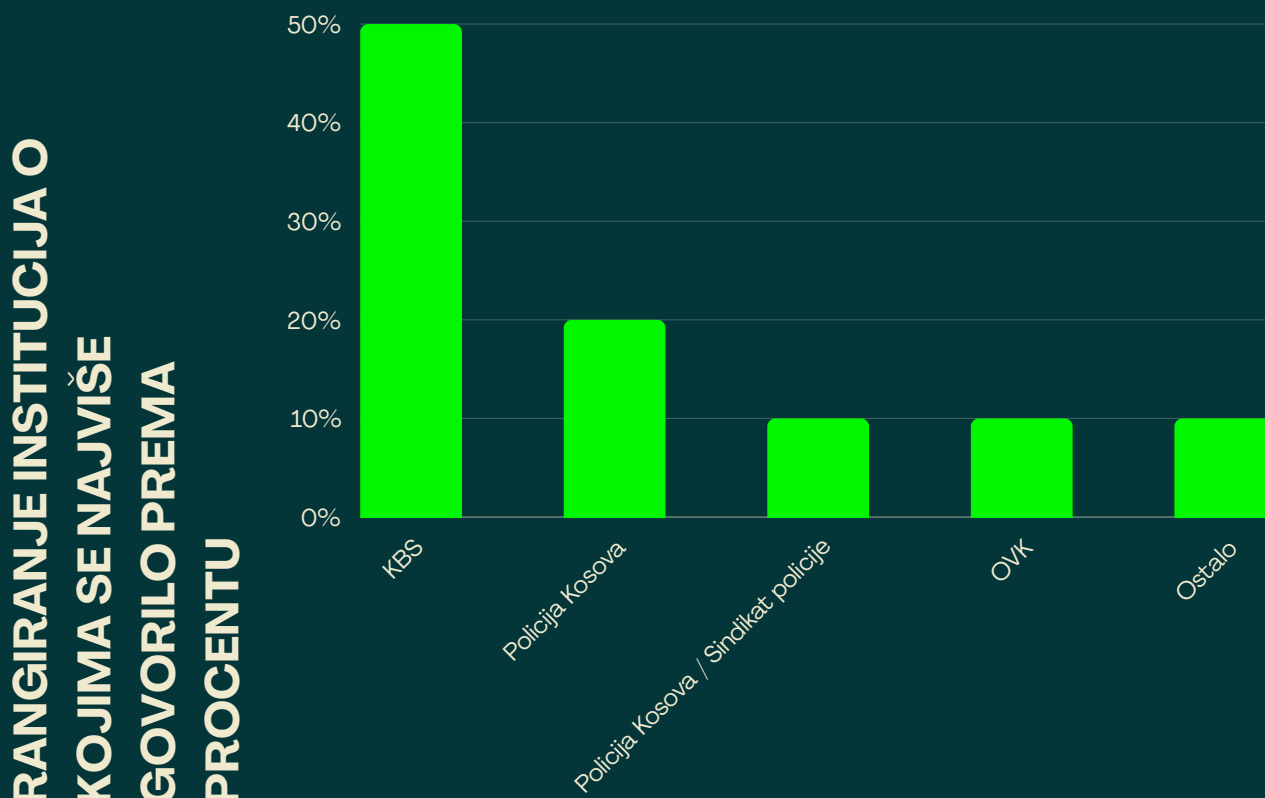
Više od polovine dezinformacija koje objavljuju stranice, nalozi i mediji na Facebook-u je iz oblasti bezbednosti (65%), zatim iz politike (13%), društvenih oblasti (7%), crne hronike (2%) i zdravstva (2%). Neprovereni sadržaj (35%), dezinformacije (23%) i lažne vesti (18%) su kategorije koje su činile većinu dezinformacija objavljenih na Facebook-u. Što se tiče tema, preovladale su dezinformacije o sukobu između Izraela i Hamasa sa 62%, zatim slede naoružavanje KBS-a sa 7% i Sever sa (5%).

02. TikTok

Većina objava lošeg informisanja na TikTok nalozima odnosi se na političke i bezbednosne teme, kao i loše informisanje u oblasti društva. Ovi sadržaji koje su objavili TikTok nalozi ocenjeni su kao lažne vesti i obmana. Lažne vesti bile su o tvrdnjama da će Srbija napasti Kosovo, o neizrečenoj izjavi Edija Rame da mu je predsednik Vučić veći prijatelj od premijera Kurtija i da je belgijski premijer Kurtiju poručio da „zaslužuje da bude lider Evrope“. Lažni sadržaji, lažni video snimci premijera Aljbina Kurtija koji govori arapski jezik i Elona Maske koji govori albanski jezik i montaža slike Adema Jašarija na dan otvaranja Berlinskog samita u Tirani objavljeni su na TikTok-u.

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Ovo merenje analizira podatke o kojim institucijama i ličnostima (javnim i političkim ličnostima) se najviše govorilo kroz praćenje tekstova sadržaja lošeg informisanja.

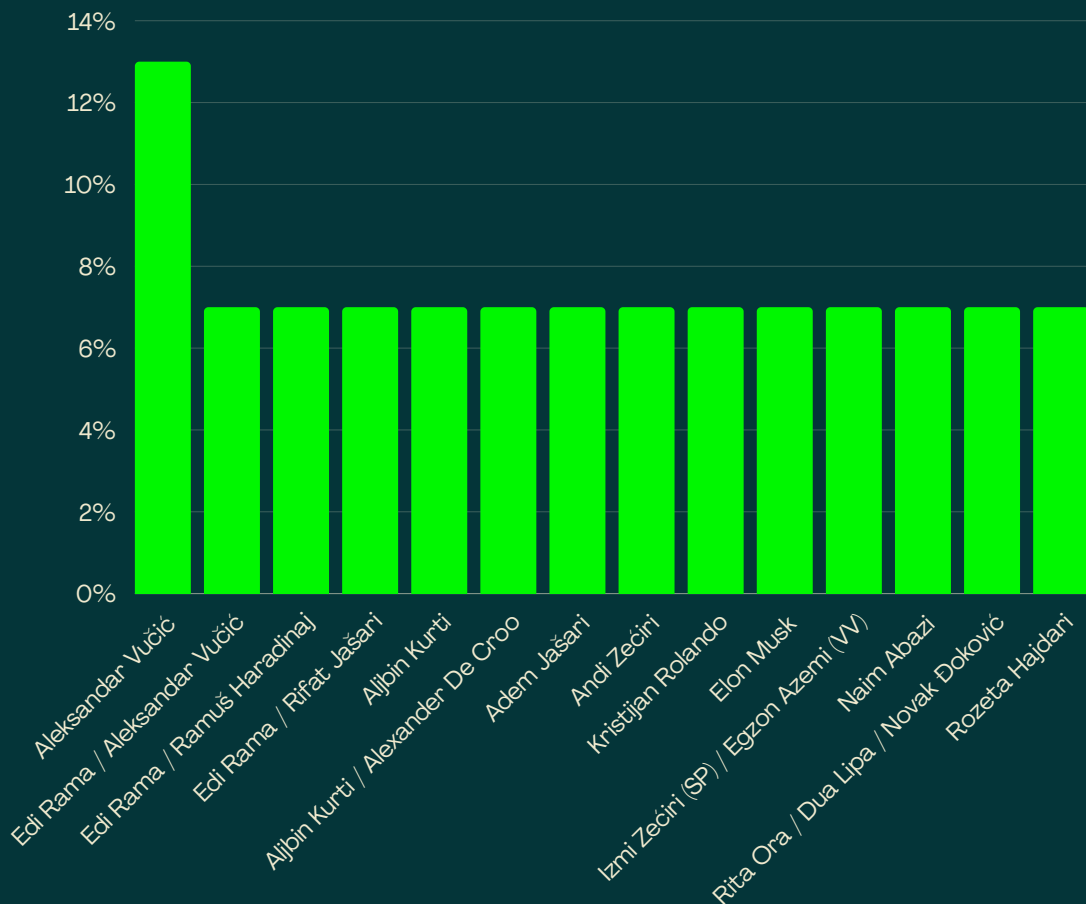

Na osnovu praćenja za mesec oktobar 2023. godine, u sadržajima lošeg informisanja objavljenim o dešavanjima na Kosovu, bezbednosne institucije su bile te koje su bile najviše obuhvaćene i o kojima se najviše govorilo u ovom lošem informisanju. Među njima, Kosovske bezbednosne snage (KBS) su institucija o kojoj se najviše govorilo i koja je uključena u dezinformacije koje stvaraju i prenose razni izdavači. O KBS-a se govorilo u sadržaju lošeg informisanja objavljenom na društvenim mrežama (Facebook) sa tvrdnjama da će KBS biti opremljena tenkovima, da je Turska poklonila Kosovskim bezbednosnim snagama avion, helikopter i 6 dronova „Bajraktar“.

Kosovska policija je druga institucija o kojoj se najviše govorilo prema sadržaju lošeg informisanja u kontekstu drugih institucija. Ova bezbednosna institucija se pominje u sadržajima lošeg informisanja vezanim za teroristički napad u Banjskoj, sadržajima koji su nastavljeni i tokom oktobra meseca na društvenim mrežama. Takođe, Kosovska policija je zajedno sa Sindikatom policije bila uključena u isplatu policajaca angažovanih na Severu u poslednjem periodu.

U sadržajima lošeg informisanja objavljenim u medijima na srpskom jeziku pominje se Oslobođilačka vojska Kosova (OVK) uz dezinformacione tvrdnje da je naoružana grupa Hamas nabavljala oružje od OVK-a.

RENDITJA E PERSONAVE MË TË PËRFOLUR SIPAS PËRQINDJES

Na osnovu podataka praćenja za mesec oktobar 2023. godine, predsednik Srbije Aleksandar Vučić i premijer Edi Rama su dve ličnosti o kojima se najviše govorilo u kontekstu drugih ličnosti. Vučić se pominjao u dva članka „clickbait“ medija na albanskom jeziku uz tvrdnje da je Nemačka izjavila „da se Vučiću ne može verovati“, kao i „da se Aleksandar Vučić zajedno sa Radojčićem nalazi na američkoj crnoj listi“. O njemu se govorilo i u kontekstu lažne tvrdnje da je Edi Rama izjavio da mu je Vučić veći prijatelj od Kurtija. O Rami se govorilo i u tvrdnji da oseća gađenje prema Haradinaju koji je ukrstio čaše sa predstavnicima Srpske liste, kao i o lažnom sadržaju da je Rifat Jašari navodno reagovao na Edija Ramu rekavši da će „skupo platiti zagrljaje i poljupce sa Vučićem od Kosova“.

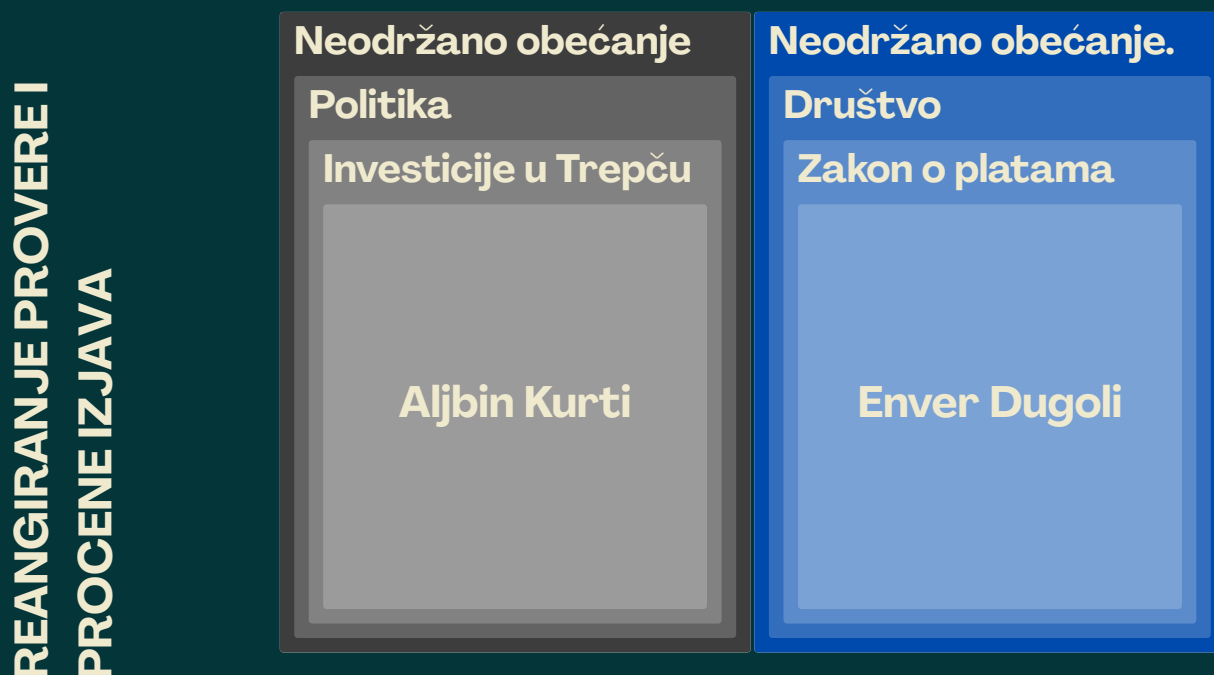
Premijer Kosova Aljbin Kurti je druga ličnost o kojoj se govorilo u dezinformacijama ovog meseca. Na TikTok-u je objavljen lažan video na kojem Kurti govori arapski jezik, kao i sadržaj na TikTok-u sa lažnom tvrdnjom da je belgijski premijer navodno izjavio da je „Aljbin Kurti izvanredan“ i da „zaslužuje da bude lider Evrope“.

Ostale ličnosti o kojima se govorilo su Adem Jašari, ministarka Rozeta Hajdari, fudbaler Andi Zeçiri i Kristijano Ronaldo, itd.

Provera i procena iskaza

Hibrid.info je, pored provere i analize medijskih članaka, proveravao i ocenjivao izjave visokih političkih i institucionalnih funkcionera, kao i onih ličnosti koje imaju uticaj u javnosti. Ocenjivanje ovih ličnosti, po metodologiji hibrid.info, vrši se u kategorijama autentičnosti, doslednosti i sadržaja obećanja.

U okviru sadržaja praćenog tokom oktobra meseca hibrid.info je proverio i analizirao dve izjave koje obećavaju.

Premijer Aljbin Kurti je 2021. godine, prilikom posete JP „Trepča“ na lokalnim izborima, obećao investicije od 70 miliona evra za dve godine (2022. i 2023.) za ovu instituciju. Na osnovu provera i kontrole činjenica, dokazano je da iznos koji je za ove dve godine dodeljen ovoj kompaniji iznosi 20 miliona evra, što znači da obećanje premijera Kurtija nije održano.

U emisiji „Debat plus“ na televiziji Dukadžini, 27. septembra, pokrenuto je pitanje neizvršavanja isplata naknada za rizik na poslu za Kosovsku policiju. Poslanik Skupštine Kosova, iz redova pokreta Samoopredeljenje Enver Dugoli, pozvan u ovu emisiju, izjavio je da ne postoji saglasnost Ministarstva finansija i Ministarstva unutrašnjih poslova o tome kako da se reši ovaj problem i da će se ovo pitanje rešiti za dva-tri dana. Na osnovu činjenice

Metodologija

Za izradu ovog izveštaja o monitoringu korišćene su kvantitativne i kvalitativne metode.

Što se tiče kvantitativnih metoda, prvo je bazu podataka kreirao ADS/hibrid.info kako bi se razmotrili i detaljno analizirali trendovi dezinformacija. Preko ove baze podataka, koju redovno održavaju i ažuriraju zaposleni ADS/hibrid.info, redovno se prate članci sa sadržajem lošeg informisanja.

To znači da su svi članci objavljeni na platformi hibrid.info smešteni u bazu podataka i ona služi kao jedan od glavnih izvora za pripremu izveštaja o monitoringu. Pored toga, metodologija korišćena za analizu podataka predstavljenih u izveštaju o monitoringu omogućava filtriranje podataka na dnevnom, nedeljnom i mesečnom nivou iu pretežno kvantitativnom obliku kako bi se jasnije razumeo fenomen dezinformisanja analiziranih članaka za ovaj jednomesečni period praćenja prema različitim kategorijama procene.

Pored toga, još jedan važan izvor za ovaj izveštaj je metodologija ADS/hibrid.info (objavljena na sajtu hibrid.info) za borbu protiv informacionog poremećaja. Metodologiju, koja se prvenstveno zasniva na kvalitativnim metodama, razvilo je stručno osoblje ADS/hibrid.info i u skladu je sa najvišim međunarodnim standardima za proveru činjenica, odnosno prema smernicama Međunarodne mreže za proveru činjenica. (IFCN). ADS/hibrid.info je punopravni član ovog međunarodnog mehanizma - IFCN.

Ovaj izveštaj o monitoringu obuhvata period od 1. do 31. oktobar 2023. godine.

Ovaj kratki izveštaj o monitoringu predstavlja pregled jednomesečnog stanja informisanja (dezinformisanja) tokom oktobra 2023. godine iz podataka platforme za proveru činjenica – hibrid.info.

Na osnovu monitoringa za mesec oktobar 2023. godine, razni izdavači su stvorili i preneli najviše neproverenih sadržaja sa 29%, zatim dezinformacija sa 21%, lažnih vesti sa 18% i „clickbait-ova” na četvrtom mestu sa 17%. Ogromna većina dezinformacija koje se procenjuju kao neproveren sadržaj stvorena je i prenetu u oblasti bezbednosti u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa, a objavljena je na naložima i stranicama na albanskom jeziku na Facebook-u. Čak je i znatna količina dezinformacija objavljena na društvenim mrežama iz bezbednosnih i političkih oblasti uglavnom o sukobu između Izraela i Hamasa. Lažne vesti objavljivali su na društvenim mrežama izdavači na albanskom jeziku, uglavnom prizore i video snimke lažnog materijala o sukobu između Izraela i Hamasa, kao i lažne tvrdnje o naoružavanju KBS-a raznim oružjem. Dok su gotovo svi sadržaji ocenjeni kao „clickbait” pravi mediji (informativni portali) objavili na albanskom jeziku, a značajan deo njih je stvoren i objavljen u oblasti crne i društvene hronike.

Glavni fokus raznih izdavača tokom oktobra 2023. godine je oko teme sukoba između Izraela i Hamasa. Kao rezultat sukoba između Izraela i Hamasa koji je počeo 7. oktobra, na društvenim mrežama je objavljeno mnogo neproverenih sadržaja koji tvrde da predstavljaju informacije o sukobu. Ogromna većina ovih sadržaja objavljena je iz oblasti bezbednosti, a manji deo iz oblasti politike i ocenjena je kao neproveren sadržaj i dezinformacija. Sadržaji lošeg informisanja iz crne hronike, koji se odnose na gubitke života, ubistva, katastrofe i zemljotrese šifrovane kao „tragični slučajevi”, koje objavljuju informativni portali na albanskom jeziku, nalaze se na drugom mestu u obradi tema sa 6%.

Bezbednost i politika su dve oblasti koje su međusobno povezane i zajedno čine više od polovine sadržaja dezinformacija (73%) za mesec oktobar. Većina sadržaja iz oblasti bezbednosti ocenjena je kao neprovereni sadržaj i dezinformacije, koje su objavile stranice na albanskom jeziku na društvenim mrežama. U međuvremenu, u oblasti politike, dezinformacije i lažne vesti su objavljivane na društvenim mrežama na albanskom jeziku i pravim medijima na srpskom jeziku. Ostale oblasti dezinformacija uključuju društvenu oblast (9%) i crnu hroniku (9%).

Na osnovu podataka praćenja za oktobar 2023. godine, objave lošeg informisanja na društvenim mrežama vode sa 73%, a slede pravi mediji sa 23%. Tokom ovog meseca, 96% sadržaja lošeg informisanja objavili su mediji i stranice društvenih medija (Facebook) na albanskom jeziku, a 4% u medijima na srpskom jeziku. Dok je polovina sadržaja lošeg informisanja objavljenih na albanskom jeziku iz oblasti bezbednosti i politike, dok je sav sadržaj na srpskom jeziku iz politike, bezbednosti i sporta. Izdavači na albanskom jeziku tokom oktobra 2023. godine objavili su najviše neproverenih sadržaja sa 29%, dok su dezinformacije na drugom mestu sa 20%, a slede lažne vesti sa 17%. Dok su sadržaji lošeg informisanja na srpskom jeziku ocenjeni kao dezinformacije (1%), dezinformacije/neprovereni sadržaji (1%) i teorije zavere (1%). Što se tiče objava izdavača na društvenim mrežama, 88% je objavljeno na Facebook-u, a sledi TikTok sa 12%.

Aleksandar Vučić i premijer Edi Rama su dve ličnosti o kojima se najviše govorilo u kontekstu drugih ličnosti, u dezinformacijama koje objavljuju izdavači na albanskom i srpskom jeziku. U međuvremenu, što se tiče bezbednosnih institucija (KBS, Kosovska policija), one su obuhvaćene i o njima se govorilo u sadržajima lošeg informisanja, gde predvode Kosovske bezbednosne snage (KBS).

Premijer Aljbin Kurti nije održao obećanje dato 2021. godine prilikom posete Javnom preduzeću „Trepča“ prilikom čega je obećao investicije od 70 miliona evra za dve godine (2022. i 2023.) za ovu instituciju. Obećanje koje nije održao poslanik Skupštine Kosova, iz redova pokreta Samoopredeljenje, Enver Dugoli, koji je bio pozvan u emisiju „Debat plus“ na televiziji Dukadžini, prilikom čega je naveo da će se pitanje neizvršavanja isplate naknade za rizik na radu za Kosovsku policiju rešiti za dva-tri dana.

HIBRIDO.INFO